

Lang leve immaterieel erfgoed!

Een verjaardagswens & memorandum

17 oktober 2023

De UNESCO 2003 Conventie viert twintig jaar wereldwijd samenwerken rond de zorg voor immaterieel erfgoed. In Vlaanderen vieren we voluit mee!

Maar deze **verjaardagskaart** is tegelijkertijd ook een **memorandum voor immaterieel erfgoed**.

Aan iedereen met een hart en verantwoordelijkheid voor dit levende erfgoed:

- Vlaamse politici, beleidsmakers, en de verschillende beleidsdomeinen,
- Vlaams minister voor cultuur Jan Jambon, als bevoegde minister,
- Collega's van pers en media,
- En het brede veld van erfgoedwerkers en -liefhebbers

20 KAARSJES OP DE TAART: VLAANDEREN BORGT IMMATERIEEL ERFGOED MET UNESCO

20

In Vlaanderen koesteren **we met vele honderdduizenden mensen een diversiteit aan praktijken** en dragen we zorg voor het voortleven van stoeten, fanfares, reuzenoptochten, kermissen, ambachten, danspraktijken, muziektradities, streekgerechten, traditionele kennis rond natuur en landbouw, visserij, enzovoort.

En al jarenlang helpt een **krachtig professioneel netwerk van erfgoedorganisaties** daarbij.

Want in het erfgoedveld timmeren we - sinds 2008 - aan samenwerking rond immaterieel erfgoed.

We werken samen vanuit lokaal ingebedde erfgoedcellen, organisaties met landelijke en thematische expertise, FARO het Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed, musea, archieven en vele anderen rond borgen van immaterieel erfgoed. Werkplaats immaterieel erfgoed fungeert hierbij als spil in het netwerk.

Deze verjaardagswens is een initiatief vanuit het netwerk van landelijke organisaties die dienstverlening opnemen rond immaterieel erfgoed: Bokrijk I Vakmanschap & Erfgoed, CAG, CEMPER, ETWIE, Histories, PARCUM, Werkplaats immaterieel erfgoed, en mee ondersteund door FARO.

20 KAARSJES OP DE TAART: VLAANDEREN BORGT IMMATERIEEL ERFGOED MET UNESCO

We vervullen met Vlaanderen een **voortrekkersrol in immaterieel erfgoed, al 20 jaar**.

Met sterke samenwerkingen tussen vele partners - erfgoedgemeenschappen, erfgoedorganisaties en de overheid - **initiëren** we en zijn we **bruggenbouwers** in groeiende netwerken rond het borgen van immaterieel erfgoed in de samenleving. Dat doen we vanuit beleid en praktijk sámen.

Vlaanderen voert een **toonzettend beleid rond immaterieel erfgoed**, en is van bij het prille begin ook aanjager voor de **ontwikkelingen van de 2003 Conventie** op het mondiale forum. De Vlaamse **aanpak als gangmaker en vernetwerker** springt in het oog.

We boren **nieuwe thema's aan via kennis- en praktijkontwikkeling in lerende netwerken**. Zo groeiden spelers uit Vlaanderen ook tot **gangmakers 'van onderop' in internationale netwerken**.

- We zetten tal van samenwerkingen op vanuit de praktijk rond reuzencultuur, traditionele irrigatie praktijken, de diversiteit van volkssporten, of mentale zorg vanuit de Geelse gezinsverpleging;
- We realiseren pilootprojecten en netwerking rond nieuwe thema's zoals het ICH and **Museums Project** in Europa, **digitalisering**, of **duurzaamheid**, een webdossier over toerisme en het Vlaams-Nederlandse 'Water en Land' project, het Focus Vakmanschap traject rond **documenteren**, ...
- Met het ICH NGO Forum brachten we samenwerking op gang tussen niet-gouvernementele organisaties vanaf 2010; en sinds 2021 trekken we de kar van het European Network of Focal Points for the UNESCO 2003 Convention (ENFP) waarin de Europese landen samenwerken rond immaterieel-erfgoedbeleid.

Beleid en werkveld gaan zo telkens in een **versterkende wisselwerking** samen op weg.

8

8 UITDAGINGEN: EEN 10-JARENPLAN VOOR IMMATERIEEL ERFGOED

Vorig jaar gaven we mee vorm aan de vernieuwde beleidsvisie voor immaterieel erfgoed in Vlaanderen. Vandaag willen we de 8 uitdagingen hieruit extra uitlichten.

Dat is onze verjaardagswens.

We zetten méé de schouders onder het realiseren van elk van deze 8 doelen, en halen vanuit onze praktijk gerichte aandachtspunten aan.

1

VERSTERKEN VAN ERFGOEDGEMEENSCHAPPEN EN IMMATERIEEL-ERFGOEDPRAKTIJKEN

Vlaanderen heeft al werk gemaakt van een mooie reeks instrumenten die immaterieel-erfgoedpraktijken versterken: denk aan de Inventaris Vlaanderen, het Register van inspirerende voorbeelden van borgen, of de beurzen voor het doorgeven van vakmanschap. Die instrumenten verder laten groeien, is hier de boodschap. Daarnaast is het ook volop **tijd voor een nieuwe stap**: zonder erfgoedgemeenschappen en beoefenaars geen immaterieel erfgoed. Zij vormen het kloppende hart en de toekomst ervan. Vaak vinden ze echter **geen gepaste financieringskanalen voor hun inzet rond borgen** binnen de huidige bestaande lokale, bovenlokale en Vlaamse kaders. Die leemte wegwerken is een belangrijke uitdaging en een dringende oproep naar het beleid!

2

ZICHTBAARHEID EN MAATSCHAPPELIJK BEWUSTZIJN ROND IMMATERIEEL ERFGOED VERGROTEN

Verdere ontwikkeling van de zichtbaarheid van immaterieel erfgoed is een belangrijke opdracht voor veld en beleid: immaterieelerfgoed.be, Werkplaats immaterieel erfgoed, de Vlaamse overheid, en de bredere sector moeten sterk inzetten op communicatie en maatschappelijk bewustzijn. Maar er ligt ook een belangrijke rol bij de media: hier is nog veel groei mogelijk. UNESCO roept pers en media op om de maatschappelijke zichtbaarheid en het bewustzijn van immaterieel erfgoed te verruimen. Dit is een **uitnodiging** aan collega's van **pers en media om samen te werken rond communicatie de komende jaren!**

3

BREDER EN DIVERSER IMMATERIEEL ERFGOED IN KAART BRENGEN, ONDERZOEKEN EN DOCUMENTEREN

Immaterieel erfgoed komt steeds breder in beeld: op immaterieelerfgoed.be verschijnt het erfgoed al in zijn vele vormen en expressies: eetcultuur, sport, performance, feesten..., alle leeftijden, gender, etnisch-culturele achtergrond, locaties, etc. Maar de Inventaris Vlaanderen toont vandaag nog niet de **diversiteit aan tradities** in onze samenleving. Volgehouden en bijkomende inspanningen zijn dan ook nodig, en daar zullen we **vanuit het veld ons actief mée voor inzetten**. Ook de **bedreigde tradities en praktijken** moeten we nog beter **in beeld** krijgen. Verder is meer **onderzoek en studie** rond immaterieel erfgoed aan de orde: daar roepen we graag op voor de nodige aandacht en middelen, ook vanuit de academische wereld en fondsen.

4

HET IMMATERIEEL-ERFGOEDVELD MEERSTEMMIG ONTWIKKELEN

Publiek debat rond **gevoelige aspecten van tradities** kwam de jongste jaren regelmatig naar boven: bij carnaval, *blackfacing*, tradities met dieren, gezondheidsvragen, ... Het is dan zoeken naar een broos evenwicht tussen het perspectief en de autonomie van erfgoedgemeenschappen, versus invloed of interventies vanuit de ruimere samenleving of de overheid. En soms zijn er natuurlijk ook uiteenlopende stemmen en visies binnen een gedeelde erfgoedpraktijk. De weg vooruit ligt in **gesprek**, met de **verschillende afwegingen** van betrokkenen en ethische kaders. Zo kunnen we **ethisch bewustzijn** en een reflex rond **meerstemmigheid** creëren. De professionele erfgoedorganisaties zetten graag verder in op **dialog, duiding en bemiddeling** om het samenleven in diversiteit te bevorderen.

5

IMMATERIEEL ERFGOED IN DUURZAME ONTWIKKELING VERKENNEN

Immaterieel erfgoed en duurzame ontwikkeling zijn onlosmakelijk verbonden. De komende jaren willen we deze link met het werkveld actief verder verkennen en zo **op het terrein bijdragen aan praktijken en kennis rond duurzaamheid in samenwerking met andere sectoren en beleidsdomeinen**, van economie over toerisme via waterbeheer en landbouw tot onderwijs of welzijn.

6

IMMATERIEEL-ERFGOEDWERKING IN DE CULTUREEL-ERFGOEDSECTOR DUURZAAM UITBOUWEN EN VERDIEPEN

Met het Vlaamse beleid én de samenwerking in de sector rond borgen van immaterieel erfgoed zijn we stevig op weg. We zetten die koers de komende jaren verder, laten immaterieel-erfgoedwerkingen in **musea, archieven, bibliotheken en dienstverlenende erfgoedorganisaties** verder groeien, en we werken aan nog meer en betere **stroomlijning en communicatie** met alle spelers. Daarbovenop gaan we ook samen rond gedeelde langetermijnduitdagingen aan het werk: we zetten uitwisseling op rond de vele vragen van erfgoedgemeenschappen rond het borgen van hun erfgoed; en we werken samen rond **digitale en technologische ontwikkelingen** en het **linken van data en collecties** i.v.m. immaterieel erfgoed.

7

BELEID ROND IMMATERIEEL ERFGOED BINNEN BREDER CULTUURBELEID, ANDERE BELEIDSDOMEINEN EN BELEIDSNIVEAUS ONTPLOOIEN

Immaterieel erfgoed manifesteert zich in de hele samenleving. Een optimale wisselwerking tussen immaterieel erfgoed, breder cultuurbeleid en andere beleidsdomeinen is dan ook cruciaal. De Vlaamse beleidsvisie voor immaterieel erfgoed stelt samenwerken met onroerend erfgoed, toerisme en onderwijs als prioriteit. Vanuit het veld hopen we op **brede medewerking en steun** overal waar immaterieel erfgoed praktijken maatschappelijk floreren: in de lokale context, in toerisme, in het onderwijs, in omgeving en landbouw, vanuit economie, in het welzijnsveld, ... Met het aanreiken van interessante pilootprojecten, partnerschappen of verkennende trajecten kunnen - en willen - we **wisselwerking** ontwikkelen en **gezamenlijk kansen, mogelijkheden en beleid** met dit levende erfgoed uitbouwen.

8

DE INTERNATIONALE BELEIDSVOERING EN -WERKING ROND IMMATERIEEL ERFGOED VERDER UITBOUWEN EN DIFFERENTIËREN

Vlaanderen zet sterk in op de internationale werking rond de UNESCO-conventie. Ook vanuit de sector en de erfgoedgemeenschappen groeit de internationale werking steeds verder. We steunen de **internationale ambities van Vlaanderen**, de mogelijkheid van een *UNESCO Categorie 2-Centrum*, en actieve inzet in het Unesco-2003-comité de komende jaren. En we zetten ons zelf ook in voor **netwerking, uitwisseling en kennisdeling**, bijvoorbeeld met de UNESCO-erkenden in Vlaanderen, in internationale UNESCO-borgingstrajecten, alsook in allerlei internationale netwerken, Europese samenwerkingen, enzovoort.

Na jaren van pionieren en gestage uitbouw in werkveld en beleid is Vlaanderen in 2023 helemaal klaar voor het verduurzamen en maatschappelijk verankeren van het borgen van immaterieel erfgoed.

**Wij staan klaar om méé aan de slag te gaan.
Heel graag samen met jullie!**

Deze verjaardagswens / memorandum is een initiatief vanuit het netwerk van landelijke organisaties die dienstverlening opnemen rond immaterieel erfgoed:

Werkplaats immaterieel erfgoed (de immaterieel-erfgoedorganisatie voor Vlaanderen)

Histories (Domein Sociale praktijken, rituelen en feesten)

CAG (Domein Natuur en Universum)

CEMPER (Domein Podiumkunsten en muziek)

Bokrijk I Vakmanschap & Erfgoed (Domein Ambachtelijke vaardigheden en technieken)

ETWIE (Thema immaterieel technisch/wetenschappelijk/industriële -erfgoed)

PARCUM (Thema religieus erfgoed)

& mee ondersteund door **FARO** (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed)

WERKPLAATS
IMMATERIEEL
ERFGOED

histories

PARCUM

BOKRIJK

ETWIE

RO

vlaanderen
verbeelding werkt